

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, член-кореспондента Національної академії правових наук України, заслуженого юриста України – Коломоєць Тетяни Олександрівни - на дисертацію Буги Ганни Сергіївни «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальності обраної теми. На сьогоднішній день забезпечення безпеки у фінансовій сфері є одним із пріоритетних завдань держави, що обумовлено загальним курсом її розвитку, спрямованістю на практичну реалізацію євроінтеграційних прагнень та приведення вітчизняного законодавства та практики його застосування у відповідність до вимог, закріплених у міжнародно-правових актах. На жаль, сучасна в сучасних досить складних умовах розвитку нашої держави об'єктивно відсутні передумови для економічної стабільності, що обумовлено як факторами, які існували вже впродовж тривалого часу - зростання тіньового сектору, криміналізація різних сфер господарювання, відсутність сформульованих стратегій, спрямованих на розвиток фінансового складника суспільних відносин, так і новітніми «зовнішніми факторами» - воєнною збройною агресією проти України, що істотно вплинуло на всі сфери та напрямки існування держави. Отже, можна констатувати наявність передумов для тривалого формування й урізноманітнення зовнішніх форми прояву та змісту фінансової кризи в Україні, що актуалізує потребу ґрунтового фахового аналізу стану справ, пошуку кардинально нових науково обґрунтованих шляхів виходу країни із фінансової кризи, в т.ч. і за рахунок формування новітніх нормативно-правових засад інституційних, функціональних трансформацій у сфері забезпечення безпеки держави у фінансовій сфері, із використанням ресурсу й небанківських фінансових установ, роль і значення яких з роками не тільки не зменшилася, а й істотно модифікувалася, про що і зазначає дисертантка. Завдяки практичному впровадженню новачійного

підходу до комплексного використання ресурсу фінансових небанківських установ цілком можливо істотно вплинути на загальний стан забезпечення фінансової безпеки у державі, усунути чимало ризиків в останній й визначити стратегічні напрямки подальшої інтеграції нашої держави у світовий фінансовий безпековий простір. І важливу роль у досягненні такої мети відіграє нормативно-правовий фундамент забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні, сформований завдяки поєднанню його кількох галузевих складових, серед яких і адміністративно-правовий, якому, на жаль, до цього часу фахова увага приділялася лише фрагментарно, наслідком якого і є «дефектність» відповідного підґрунтя діяльності зазначених суб'єктів, знецінення, а у деяких випадках і нівелювання ролі та значення цих суб'єктів у забезпеченні фінансової безпеки держави, що в сучасних реаліях функціонування нашої держави набуває особливої гостроти й вимагає кардинальних дій нормотворчого та правозастосовного характеру. Саме тому актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Буги Ганни Сергіївни на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні» не викликає жодних сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021), Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 року № 569), Комплексної Програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року (Постанова Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391), Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року (рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.12.2019 року № 797). Робота узгоджується із Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС

України від 11 червня 2020 року № 454), а також тематикою науково-дослідної роботи Донецького державного університету внутрішніх справ на 2020–2024 роки «Правове забезпечення розвитку відносин між суб'єктами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання, органами державної влади і місцевого самоврядування» (№0120U105598). Окрім того можна стверджувати, що запропоноване дослідження спрямоване на виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року за № 5/2015 (у підтвердження динаміки реалізації пошуку здобувача впродовж тривалого часу), і Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права як складових Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2011–2025 роки, схваленої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21.

Дисертаційне дослідження будується на комплексному, системному підході, характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень. Високий ступінь наукової обґрунтованості і достовірності результатів дослідження забезпечено використанням ряду загальнонаукових та спеціальних методів пізнання – діалектичного, формально-логічного, порівняльно-правового, історичного, логіко-семантичного, системно-структурного, соціологічного, статистичного, моделювання, прогнозування та ін., а також емпіричного матеріалу. Це дозволило автору працювати на різних рівнях наукового пізнання.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем щодо адміністративно-правових засад забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні. Представлена дисертаційна робота

відрізняється грамотним, послідовним викладом матеріалу на основі наукового обґрунтування. Чітко прослідковується авторська позиція, завершеність роботи. Висновки і положення, що виносяться на захист, є особистим здобутком дисертантки. Запропонований методологічний інструментарій є сучасним, відповідає засадам методологічного плюралізму, що і допомогло вирішити поставлені наукові завдання.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень. Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням джерельної бази (список використаних джерел нараховує 453 позиції), до якого увійшли наукові праці з філософії, загальної теорії держави та права, теорії управління, адміністративного, фінансового, господарського, кримінального права, інших галузевих правових наук, а також соціології, теорії фінансів, економіки, інших галузей знань. Щоправда, при значному обсязі уваги дисертантки до аналізу наукових джерел, які вийшли друком у ХХ столітті та на початку ХХІ століття, дещо фрагментарним виглядає аналіз новітніх галузевих фахових наукових та навчальних джерел, які підготовлені представниками (в т.ч. й колективні роботи за участю іноземних фахівців) різних вітчизняних наукових галузевих шкіл й містять цілий ряд новаційних положень сучасної правової, зокрема і адміністративно-правової, доктрини (щодо сучасного розуміння адміністративного права, його інструментарію, цільового та функціонального призначення тощо). Бажано було б також проаналізувати і відповідні аналоги, підготовлені представниками зарубіжних фахових наукових та освітянських шкіл, що в умовах формування новітніх доктринальних підходів до розуміння змісту і призначення адміністративного права, всього його інструментарію, запозичення численних зарубіжних галузевих правових інститутів, а також формування новітнього наукового базису для вітчизняної нормотворчості та правозастосування набуває особливого значення та вимагає поглибленої уваги всіх представників вітчизняної наукової фахової спільноти.

Нормативно-правову базу роботи склали Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, а також законодавчі та підзаконні акти, положеннях яких закріплюють відповідні засади забезпечення безпеки у сфері діяльності НФУ в Україні, їх ролі і значення у забезпеченні фінансової безпеки держави. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять дані проведеного анкетування 167 респондентів, з яких 57 – працівників Департаменту нагляду за ринком небанківських фінансових послуг Національного банку України, 110 – членів Всеукраїнської асоціації кредитних спілок, Національної асоціації кредитних спілок України, а також проаналізовані 72 постанови судів у справах про порушення вимог надання фінансових послуг (ст. 166-8, 188-29 КУпАП).

Повнота викладу положень і висновків дисертації в опублікованих працях. Основні теоретичні положення й висновки, сформульовані в дослідженні, знайшли відображення в 29 публікаціях, зокрема: одноосібній монографії, 23 статтях у наукових фахових виданнях України та виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних, 5 тезах науково-практичних конференцій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації (щоправда, коректність формулювання назв деяких статей викликає питання й потребує уточнення авторської позиції).

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що запропонована дисертаційній роботі є першою роботою, в якій сформульовано з акцентом на реалії сучасного періоду функціонування держави концептуальні підходи до розуміння адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності НФУ в Україні. Сукупність запропонованих положень, висновків і рекомендацій цілком можна розглядати як новий напрям (запропонований варіант вирішення проблеми) у науці адміністративного права, що має важливе значення держави.

Новизна забезпечується розробкою низки наукових положень, запропонованих уперше, а також тих, що авторка удосконалила, та й таких, що набули подальшого розвитку.

Так, на увагу заслуговують наступні висновки, сформульовані у роботі:

– запропоновано розгляд ліцензування в якості самостійного інструменту забезпечення фінансової безпеки, безпеки у фінансовій сфері, у діяльності небанківських фінансових установ, як складової всього інструментарію адміністративно-правового забезпечення безпеки у діяльності небанківських фінансових установ. У роботі значено, що ліцензування є ключовим елементом у новій моделі регулювання НФУ. Нові ліцензійні вимоги спрямовані на прозорість, покращення поінформованості регулятора та підвищення стандартів ведення бізнесу. Сам процес ліцензування передбачає оцінку НБУ бізнес-плану кредитної компанії як передумову для надання ліцензії, а мета такої оцінки дозволяє впевнитися у тому, що засновник має достатні власні ресурси або ж може залучити додаткові ресурси для реалізації обраної бізнес-моделі, підтвердити спроможність заявника досягти запланованого обсягу клієнтів, доходу та інших цілей. Авторкою зокрема стверджується, що ліцензування у сфері надання фінансових послуг кредитними спілками як засіб державного регулювання представляє собою діяльність уповноважених органів, спрямовану на видачу, переоформлення та анулювання ліцензій, видачу її дублікатів і копій, ведення ліцензійних справ та забезпечення функціонування ліцензійних реєстрів, контроль за дотриманням ліцензійних умов, видачу розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов або законодавства в цій сфері (с.411-412);

– запропоновано авторський погляд на нагляд за діяльністю НФУ також як самостійного інструменту адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки, безпеки діяльності небанківських фінансових установ, як самостійного специфічного виду діяльності уповноважених суб'єктів нагляду із спеціальним статусом щодо спостереження, аналізу та перевірки

відповідності стану та діяльності НФУ законодавчим вимогам, дотримання нею встановлених критеріїв і нормативів діяльності, додержання правил надання фінансових послуг з метою запобігання, виявлення або усунення порушень, як правило, без безпосереднього втручання в їх діяльність. Оскільки основною метою нагляду за діяльністю НФУ є забезпечення стабільності і безпечності їх функціонування, захист інтересів споживачів ринків фінансових послуг, створення сприятливих умов для розвитку і ефективного функціонування ринків фінансових послуг, відповідний інструмент адміністративно-правового забезпечення у роботі пропонується розглядати як особливий різновид державного контролю із дещо зменшеним ресурсом адміністрування, інституціональними та функціональними особливостями, які й формують у сукупності його унікальність, а отже й формують передумови для максимального збільшення сфери його застосування задля забезпечення фінансової безпеки та безпеки у діяльності небанківських фінансових установ (с. 412-413);

– у роботі пропонується розгляд правових засад реалізації державної політики у сфері забезпечення безпеки у НФС як окремої системи норм права, закріплених в актах чинного законодавства України, які визначають мету, завдання, правила, порядок, процедури діяльності уповноважених суб'єктів щодо врегулювання та розвитку відносин у НФС, забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, їх захисту у випадку порушення, створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки та забезпечення конкурентоспроможності. Наголошується на системності як властивості таких норм, що в цілому впливає на їх роль і значення як підґрунтя для відповідного адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні, аналізуються складові такої системи норм права, а також зв'язки між ними, які й дозволяють, поряд із метою, забезпечити їх системність. У роботі слушно зазначається, що превалюючою частиною відповідного правового підґрунтя є підзаконні акти як зовнішні форми

фіксування зазначених правових моделей поведінки, що істотно впливає на правозастосування у зазначеній сфері в цілому та впливає на ефективність такого регулювання та забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ, а також формулюється авторський висновок про потребу кардинальної зміни пріоритетів вітчизняної нормотворчості у зазначеній сфері відносин, в тому числі й із запозиченням зарубіжного апробованого часом і практикою досвіду задля досягнення активності такого забезпечення (с.414);

– автором стверджується, що основою адміністративно-правового (визначається пріоритетна роль у забезпеченні безпеки у зазначеній сфері відносин у співвідношенні із іншими галузевими аналогами) регулювання, яке здійснюється з метою реалізації державної політики уповноваженими суб'єктами, виступають норми адміністративного права із особливістю меж їх дії (межі галузевого правового регулювання), а саме предметної сфери діяльності органів публічної адміністрації, суспільних відносин, що виникають внаслідок реалізації ними своїх організаційно-владних повноважень, в т.ч. й у їх відносинах із приватними особами. Особливістю цих відносин є те, що однією зі сторін виступає держава в особі суб'єкта публічно-владних повноважень – органу публічної адміністрації, який має право вимагати від інших учасників певної правової поведінки – НБУ, НКЦПФР та ін. (с.414). Особливість відповідних правових норм, сфери їх дії у роботі пропонується розглядати в аспекті їх співвідношення з іншими галузевими правовими нормами, а також в аспекті системного погляду на розуміння права в цілому, що дозволяє визначити унікальність адміністративно-правового підґрунтя забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ й забезпечення фінансової безпеки в цілому.

– Цікавими є положення роботи, в яких автор намагається запропонувати системний погляд на організаційний інструментарій забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ,

із аналізом полікритеріальних підходів до виділення складових такої системи, їх ролі і значення у досягненні позитивного результату, виокремити проблемні питання їх взаємодії як між собою (внутрішній аспект), так й і з іншими суб'єктами (зовнішній аспект).

– Не менш цікавими виглядають і запропоновані у роботі положення щодо розуміння сучасного інструментарію адміністративно-правового регулювання, адміністративно-правового забезпечення, із акцентом на безпосередній предмет дослідження, та намаганням автора запропонувати авторську версію його внутрішнього галузевого поділу, розуміння унікальності ресурсу в сучасних умовах використання, обґрунтування доцільності його системного погляду із внутрішнім кількарівневим змістовним поділом, що дозволяє врахувати унікальність кожного інструменту окремо та формує передумови для потреби їх об'єднання.

Практичне значення й впровадження одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, пропозиції та висновки можуть бути використані і вже використовуються, що підтверджується актами впровадження (додатки до роботи): у науково-дослідній роботі – для подальших загальнотеоретичних і галузевих досліджень питань забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ, безпеки у фінансовій сфері, запобігання порушенням порядку надання фінансових послуг у їх діяльності (акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 04 липня 2022 року); у законопроектній та правотворчій діяльності – під час розробці нових та внесення змін та доповнень до вже діючих нормативно-правових актів щодо врегулювання відносин у зазначеній сфері, зокрема при підготовці змін та доповнень до Законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про фінансові послуги та фінансові компанії» та Кодексу України про адміністративні правопорушення (лист Донецького державного університету внутрішніх справ до Департаменту юридичного забезпечення МВС України та Департаменту освіти, науки та спорту МВС України від 15 липня 2022

року №2504); в освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, посібників і підручників з адміністративного права, а також викладання дисциплін «Адміністративне право України», «Фінансове право», вибіркових освітніх компонентів, сертифікованих освітніх програм тощо (акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 05 липня 2002 року); у правозастосовчій діяльності – для оптимізації правового регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення фінансової безпеки, забезпечення безпеки у діяльності небанківських фінансових установ, а також у діяльності правоохоронних органів задля попередження, припинення протиправних діянь у зазначеній сфері відносин (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 12 липня 2022 року).

Оцінка ідентичності змісту реферату дисертації та основних положень дисертації. Проведений аналіз змісту реферату дисертації та основних положень тексту дисертаційного дослідження здобувачки підтвердив їх повну ідентичність. Зміст реферату дисертації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло. Положення, які викладені в дисертації, розроблені автором особисто. Висновки та положення дисертації мають повністю самостійний характер. Реферат дисертації не містить інформації, яка була б відсутньою у дисертації. Дисертація та реферат дисертації оформлені відповідно до вимог п.п. 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту.

Водночас у дисертаційному дослідженні Буги Ганни Сергіївни наявні й дискусійні положення, на які слід звернути увагу і які потребують додаткових пояснень під час публічного захисту дисертації.

1. Пропонуючи у роботі авторський понятійний апарат й обґрунтовуючи доцільність його використання як у наукових положеннях,

так і у нормативно-правових актах задля забезпечення уніфікації (із чим, безперечно, варто погодитися), дисертантка водночас демонструє дещо суперечливу власну позицію щодо розуміння деяких із, в тому числі і «ключових». Так, наприклад, на с. 252-253 дисертаційного дослідження зазначається, що під фінансовою безпекою України варто розуміти «складну, динамічну, соціальну систему із розгалуженою мережею взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів та зв'язків, що гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси, спрямовану на стабілізацію соціально-економічного розвитку країни, забезпечення його стійкості, а також формування передумов для збереження цілісності та єдності фінансової системи держави, обслуговування фінансових зобов'язань», а вже на с. 258 зазначає, що «загрози фінансової безпеки представляють собою сукупність реальних чи потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у фінансовій сфері». Далі по тексту вона уточнює, що загрози «ускладнюють саморегуляцію економіки та реалізацію фінансових інтересів, спричиняють вихід фінансових індикаторів за межі їх порогових значень, а отже завданнями держави є виявлення загроз, вимірювання рівня їх небезпеки, реалізація адекватних заходів щодо запобігання та усунення загроз, а також негативних наслідків їх впливу». Отже, дисертантка свідомо розуміє важливість своєчасного реагування на загрози фінансовій безпеці, а тому, враховуючи зазначене, доцільним було б у запропонованій дефініції «фінансової безпеки» акцентувати увагу на тому, що фінансова безпека гарантує своєчасну ідентифікацію, вимірювання, запобігання/усунення зовнішніх та внутрішніх загроз, й тим самим узгодити розуміння та співвідношення цих двох «базових», «ключових» поняття, забезпечивши узгодженість їх змісту і форми.

Також на с. 331 здобувачка зазначає, що «тіньова економіка у НФС представляє собою складне соціально-економічне явище, що є сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але

аморальних фінансово-економічних відносин у сфері діяльності НФУ, що вступають у протиріччя із діючим законодавством і характеризуються навмисними незаконними діями осіб, вчиненими з метою приховування свого доходу від держави та її органів, отримання прибутку, ухилення від сплати податків тощо». Не зважаючи на намагання авторки охопити у визначенні всі ознаки явища, тим самим забезпечивши його повноту, визначеність, насправді ж пропонується дещо змістовно суперечливий варіант, оскільки перша частина визначення дещо суперечить другій складовій, бо спочатку здобувачка зазначає про те, що тіньова економіка може бути сукупністю неконтрольованих і нерегульованих законних, але аморальних відносин, а потім підсумовує, що ця сукупність *вступає у протиріччя із діючим законодавством і характеризуються навмисними незаконними діями*. З огляду на важливість «якості» формулювання понятійного апарату для уніфікації доктринальних та нормативних положень, усунення передумов для суб'єктивного розсуду та різноваріативного тлумачення під час правозастосування, доцільним все ж таки є змістовне корегування запропонованого авторського понятійного апарату як невід'ємної складової новітнього базису для використання ресурсу адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ, уніфікації практики правозастосування у зазначеній сфері, забезпечення фінансової безпеки в Україні в цілому. Запропонований авторський понятійний апарат має бути системним, узгодженим, абсолютно визначеним, зрозумілим, простим у сприйнятті всіма суб'єктами зазначених правовідносин.

2. У роботі (с. 413) дисертантка зазначає, що основними критеріями забезпечення фінансової безпеки у сфері відносин, що досліджуються, є достатність фінансових ресурсів, їх збалансованість і ліквідність, які уможлиблюють сталий розвиток НФУ та банківської системи загалом. До елементів фінансової безпеки обґрунтовується доцільність включення: ефективності, незалежності та конкурентоспроможності фінансової системи.

З огляду на предмет дисертаційного дослідження, варто було б дисертантці звернути увагу, виокремити та проаналізувати відповідні критерії та елементи із акцентом уваги на сферу діяльності саме небанківських фінансових установ, а отже з'ясувати ресурс критеріїв та елементів фінансової безпеки саме зазначеної сфери відносин, врахувавши також вже наявні доктринальні тематичні положення, сформульовані представниками різних вітчизняних фахових наукових шкіл, а також запити сучасної вітчизняної нормотворчості та правозастосування у зазначеній сфері відносин.

3. По тексту дисертації авторка вдається до повторів, зайвих дублювань деяких положень (наприклад, декілька разів подається детальна характеристика НФУ (с. 90-91, 126) під час аналізу нормативно-правових актів, які закріплюють засади діяльності, а також під час розгляду грошово-кредитних відносин, що є зайвим, істотно «перевантажує» роботу та зміщує акценти уваги й залишає поза увагою інші не менш важливі питання функціонування НФУ. Це ж стосується й деяких доктринальних положень щодо визначення ліцензування, нагляду, контролю як правових інститутів, як галузевих інститутів, що можна було б замінити або ж аналізом положень новітніх доктринальних вітчизняних галузевих джерел й продемонструвати певну модифікацію саме доктринальних підходів, або ж зупинитися на аналізі відповідних положень зарубіжних нормативно-правових актів й тим самим запропонувати порівняльно-правовий аналіз й відмінності між вітчизняним та зарубіжним нормативними аналогами, або ж інший варіант, що сприяло б ґрунтовному аналізу феномену запропонованих правових явищ.

4. На с. 132 дисертантка звертає увагу на наявність певних ризиків у грошово-кредитній сфері (інституційний ризик, операційний ризик, стратегічний та системний ризики), при цьому превалюючим є економічний аспект. З огляду на предмет дослідження, було б доцільно запропонувати комплексний підхід і доповнити правовим аналізом способів запобігання та

усунення такого роду ризиків у сфері, що досліджується, що посилює б релевантність сформульованих дисертанткою положень роботи.

5. У підрозділі 1.2 «Історико-правові передумови (генеза) становлення та розвитку інституту небанківських фінансових установ в Україні» (с. 56-81) дисертантка подає детальний аналіз нормативно-правових актів, які закріплювали засади формування та розвитку небанківських фінансових установ, формування сфери їх існування, намагається виділити певну періодизацію такої генези (із чим можна погодитися), проте історико-правовий аналіз був би результативнішим, якби дисертантка змогла запропонувати певну тенденційність такої генези, а отже прогнозованість й можливість використання результатів такого дослідження для моделювання перспективних процесів у зазначеній сфері відносин з огляду на нормотворчі та правозастосовні виклики.

Разом із тим, варто зазначити, що вищенаведені зауваження, які в певній мірі носять характер побажань, не впливають суттєво на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертанткою роботи, яка має самостійний і творчий характер. Наявність дискусійних питань характеризує складність обраної теми та авторський «стиль» дисертантки до її аналізу.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ТА ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЇ.

Дисертаційне дослідження **Буги Ганни Сергіївни** на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні» є самостійним доробком авторки, посилання на наукові праці оформлено належно. Наукові статті, опубліковані за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертантки. Реферат дисертації відповідає її змістові й повністю відображає основні положення та результати дослідження.

Дисертацію та реферат оформлено відповідно до встановлених Міністерством освіти і науки України вимог.

Беручи до уваги актуальність, новизну, важливість одержаних дисертанткою результатів, їх обґрунтованість, достовірність, а також практичне значення сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора наук, п.п. 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка Буга Ганна Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук.

Офіційний опонент:

**декан юридичного факультету
Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України,
заслужений юрист України**

Тетяна КОЛОМОЄЦЬ

Підпис Коломoeць Т.О. засвідчую:

**Перший проректор
Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор**

Олександр БОНДАР